

Gode, lokale programprosesser

Et studiehefte fra Senterpartiskolen

Innledning

Dette studieheftet er beregnet til bruk ved programprosesser i Senterpartiet, både i kommunene og på fylkesnivå. Valgprogrammet skal fylle to funksjoner: Det skal fortelle velgerne hvordan Senterpartiet ønsker å utvikle kommunen og fylket, og det skal si noe om hvilke saker og grupper vi vil prioritere. Derfor er programmet vår viktigste merkevare, som også utgjør kontrakten med velgerne. Programmet er derfor en viktig rettesnor for våre valgte politikere, som skal følge opp programmet og sørge for best mulig gjennomføring.

Vi stiller jo til valg for å fremme innbyggernes interesser. Når vi skal lage et valgprogram har vi kommunens beste i tankene, vi skal lytte og være nær folk. Senterpartiet skal ville noe, og dette må synliggjøres i politikk for lokalmiljøet og i fylke.

Programmet skal ikke fortelle folk «deres eget beste», men vise hvordan Senterpartiet vil fremme innbyggernes interesser. Dette kan synes opplagt. Samtidig er det også vanskelig fordi vi må veie summen av innbyggerinteresser opp mot hva som er mulig å få til.

Senterpartiet vil ha en samfunnsutvikling som fremmer folkestyret, langsiktig forvalteransvar og deling av velferdsgoder. Så er det lett for et styringsparti å bli for defensivt og våge for lite. Da blir det også vanskelig å synliggjøre hvorfor vi driver med politikk. Derfor må vi tørre å være visjonære, samtidig som vi også er konkrete når vi arbeider med programmet. Dette betyr at vi må bruke god tid på å utvikle valgprogrammet. Vi må fokusere både på verdigrunnlaget og på gode, praktiske Senterpartiløsninger som svar på lokale utfordringer.

*«Å våge er å miste fotfestet for en liten stund. Å ikke våge, er å miste seg selv.»
Søren Kierkegaard*

Lykke til med viktig programarbeid, gode diskusjoner og konstruktive debatter!

Studieheftet ble utarbeidet av Karoline Bjerkeset, Kjerstin Wøyen Funderud og Kim Thomas Sivertsen i 2010. Denne utgaven er tilrettelagt av Kristin Madsen.

Foto: Stockfoto

Senterpartiets Studieforbund 2025

www.senterpartiskolen.no

sps@sp.no

© Senterpartiskolen

Innhold

Før vi begynner	side 4
Planlegging av programarbeidet	side 6
Verktøy og framgangsmåte	side 11
Et tydelig program	side 12
Media og programarbeid	side 14

Før vi begynner

Studieopplegget er fleksibelt, men for godkjenning og rett til opplæringstilskudd kreves det **minimum fire hele klokketimer til sammen**, inkludert pauser. (Hvis dere f.eks. begynner kl 18 og slutter kl 21 regnes dette som tre studietimer, selv om dere har en innlagt kaffepause underveis.) Det er dessuten krav til minst fire deltagere, som er til stede minst 75% av tiden. **NB: Opplæringstilskudd utbetales per godkjent studietime, uavhengig av antall deltakere.**

Arbeidsformer kan variere, men studieheftet legger opp til bruk av studieringemetodikk. Derfor er det lagt inn mange spørsmål til refleksjon og diskusjon. Oppgaven til kurslederen er å legge til rette for god dialog, og sørge for at alle deltar aktivt. Studieopplegget kan gjerne kombineres med innledninger. Det er dessuten mange lenker til informasjon i studieheftet, som dere bør bruke aktivt. Studieopplegget kan gjennomføres fysisk, digitalt eller som en kombinasjon. Alle deltagerne må være til stede samtidig.

Viktig om Kursportalen:

Kursleder har ansvaret for å opplyse alle deltagere om at kurs/opplæringstiltak blir registrert i Kursportalen. Her blir møtedatoer, varighet, deltagernes navn, fødselsår, kjønn og postnummer registrert. Opplysningene blir lagret i minst fem år Jfr. Lov om voksenopplæring. Senterpartiets Studieforbund behandler og oppbevarer disse opplysningene i henhold til Lov om behandling av personopplysninger. Se også: www.senterpartiskolen.no og vår Håndbok for studieledere.

Slik gjør vi det:

- **Meld inn kurset/studiearbeidet i Kursportalen**
- **Ta en titt på godkjent studieplan før dere begynner.**
- **Kurset/studiearbeidet må ha en varighet på minimum fire timer, hvor fire deltakere er til stede i minst 75% av tiden.** En studietime defineres som én klokke time, inkludert pause. Halve og kvarte timer kan registreres.
- **Rapportering/søk om tilskudd:** Kurs som oppfyller kravene har rett til opplæringstilskudd. Søknad og rapportering skal skje via Kursportalen.
- **Utbetaling av opplæringstilskudd** skjer kvartalsvis. Ifølge Voksenopplæringsloven skal opplæringstilskudd utbetales pr godkjent studietime, og skal IKKE ganges opp med antall deltagere.
- **Kursbevis** Alle som gjennomfører studieopplegget (dvs. er til stede på minst 75 % av antall godkjente studietimer) har krav på kursbevis. Kursbeviset kan lastes ned via Kursportalen eller bestilles fra Senterpartiskolen.

For mer informasjon: www.senterpartiskolen.no eller ta kontakt med Senterpartiets Studieforbund: sps@sp.no

Noen enkle pedagogiske tips til kursleder

- Skap god stemning, det skal være artig å drive med studiearbeid og programutvikling.
- Still tydelige, enkle spørsmål som gir mulighet for diskusjon, samtale og ettertanke.
- Sørg for at alle kommer til orde i diskusjoner, spill på ressursene til den enkelte.
- Forsøk å stimulere og støtte gruppen hvis dialog og diskusjon kjører seg fast. Gå eventuelt videre hvis det blir «stille» når du stiller spørsmål. Vær lyttende og oppmerksom, og vær nøye på å se den enkelte deltager.
- Husk pauser og en god kaffekopp underveis 😊

Planlegging av programarbeidet

Senterpartiet vil bygge samfunnet nedenfra. Vi vil arbeide for et samfunn der mennesker kan utvikle seg fritt. Samfunnskontrakten skal oppfylles av myndige mennesker som tar ansvar for eget liv, for fellesskapet og for naturen. Senterpartiets verdigrunnlag er den kristne og humanistiske kulturarven. Hvert menneske er unikt og uerstattelig, og menneskeverdet er ukrenkelig og overordnet andre verdier.

[Senterpartiets verdigrunnlag](#)

Før vi går i gang å lage nytt valgprogram, er det greit å se litt på hva Senterpartiets vedtekter, verdigrunnlag og Stortingsprogrammet for inneværende periode sier. Selv om de lokale programprosessene skal speile lokale forhold, er det viktig at Senterpartipolitikken henger sammen. I Senterpartiet bygger vi samfunnet nedenfra, og vi ønsker god involvering i programprosessen. Dessuten skal tillitsvalgte og folkevalgte rette seg etter partiets vedtekter, vedtatte retningslinjer og ”ellers på beste måte virke til framgang for partiets mål og politikk, slik det er fastlagt i partiets program”, som det heter i [Senterpartiets vedtekter](#).

For lokallag er det verdt å merke seg hva vedtektene sier om lokallagsstyrets ansvar foran et kommunevalg: «Før kommunevalg sammenkalle partimedlemmene til møte for å sette opp partiets valgliste, og sørge for at det blir utarbeidet program for Senterpartiets arbeid i kommunestyret. Hvis et lokallag overveier enten å stille fellesliste med et annet parti, eller ikke å stille, skal fylkesstyrets mening innhentes. Avgjørelsen om fellesliste e.l. kan bare treffes av godt kjentgjort medlemsmøte.» Start programarbeidet med å ta en titt på nettsidene til Senterpartiet. Her finner dere Senterpartiets verdigrunnlag, vedtekter og retningslinjer, prinsipp- og handlingsprogram samt generell oversikt over Senterpartiets politikk. Les mer på [Senterpartiet](#) sine nettsider, eller spør Spir.

Arbeidsformer og tidsbruk

Arbeidsformene kan variere, gjerne som studiering kombinert med dialog/debattemøter, innledninger og foredrag. Tidsbruk kan også variere, men for å få opplæringstilskudd må reglene over følges. Bruk gjerne 1-2 timer ved hver samling. Husk at medlemsmøter, diskusjonskvelder, åpne møter ol. kan telle med i timegrunnlaget. Teams-møter og hybridmøter kan også inngå. Husk bare at minst fire personer (de samme personene) må delta 75% av tiden.

Arbeidet kan for eksempel deles opp i seks samlinger etter følgende forslag:

Året før valgåret	Forslag til tidsplan og arbeidsplan i programprosessen
Mars/april	Samling 1. Forberedelsesmøte. Programkomiteen møtes, legger opp arbeidet; arbeidsmetode, tidsplan, aktuelle ressurspersoner. Hvordan skal arbeidet med programmet brukes utad?
Mai	Samling 2: Møte mellom programkomiteen, lokallagsstyret og kommunestyregruppa, eller fylkestyret og fylkestingsgruppa. Analyse av politisk situasjon. Hva har Sp oppnådd av resultater i perioden? Hva bør følges opp videre? Nye temaer som bør med? Standpunkter som bør revurderes?
Juni - august	Samling 3: Informasjonsinnhenting: Kontakte medlemmer, lag/foreninger og andre om innspill til programprosessen, benytt gjerne sosiale medier.
September	Samling 4: Kontakt med lag, foreninger, samarbeidspartnere, interessegrupper, foreldre i FAU, næringsliv osv. gjennom møter, e-post, telefon osv. Spør hva folk er opptatt av, og be om innspill.
Oktober	Samling 5: Utvelgelse av temaer som bør med i programmet. Sett opp en disposisjon. Tenk allerede nå på hva som bør være hovedsaker. Fordele ansvarsområder, formuleringer, skrivefase.
November/desember	Samling 6: Debatt, drøfting, vurdering av helheten. Hva bør kuttes? Hva mangler? Layout og utforming. Hvordan skal programmet bli et aktivt redskap i valgkampen? Lokallaget vedtar valgprogrammet.

Programmets mål og profil

Når vi bruker «kommunen» videre i teksten i dette heftet, tenker vi også på fylkeskommunen. Det grunnleggende spørsmålet enhver programkomité bør stille seg er: Hva vil vi med kommunen vår de neste fire åra? En diskusjon rundt dette bør lede fram til tydelige mål. Alle kan være enige uansett partifarge i gode intensjoner og overordnede mål som at «kommunen vår skal være god å leve i». Folk lurer imidlertid på hvordan vi konkret skal ordne dette. Prioriteringer av noen saker framfor andre, bygger partiprofil og gjør at vi skiller oss fra de andre partiene. Målene og hovedprioriteringene må gå gjennom programmet som en grønn tråd. Senterpartiet skal være gjenkjennbart!

Analyse

Et valgprogram må være fornyende, samtidig som det tar opp i seg langsiktige saker og utfordringer folk er opptatt av. Gjør gjerne en analyse av den politiske situasjonen i kommunen eller fylket. En god programprosess og politikkutforming må bygge på kunnskap, ikke synsing. Alle i programkomiteen vil heller ikke nødvendigvis ha like god oversikt over alt som har skjedd. Samtidig bør komiteen ha et felles kunnskapsgrunnlag. Ta fram eksisterende valgprogram for kommunen eller fylket, og gå kritisk gjennom punkt for punkt. Hvilke saker er gjennomført, hvor har Senterpartiet fått gjennomslag? Hvilke saker er ferdigstilt i perioden, og hvilke saker må videreføres? Programkomiteen bør gjøre denne analysen i samarbeid med kommunestyregruppa /fylkestingsgruppa, for å få en best mulig oversikt over den politiske utviklingen i løpet av perioden.

Tidsplan

Vi må legge opp en fornuftig tidsplan for arbeidet i programkomiteen. Et grundig arbeid med programmet krever tid. I tillegg skal programmet ut på høring og vedtas av årsmøte eller medlemsmøte. Se på de ulike fasene i programprosessen, og sett frister i henhold til arbeidet. Husk å ta hensyn til innspill, vedtak og tid til utforming, layout og eventuelt trykking. Den innledende fasen med analyse og eksterne innspill vil antagelig ta mest tid i prosessen. Her er det nødvendig å bruke tida godt. Skrivning i seg sjøl tar ikke nødvendigvis så lang tid, når vi først har kommet fram til hvilke saker som skal prioriteres og hva vi skal mene. Start allikevel skriveprosessen tidlig, og legg vekt på gode, konsise formuleringer. Det er viktig å få tid til å «file» på tekst og formuleringer på slutten av arbeidet. Sett også av tid til språkvask og korrekturlesning.

Dere må sjøl bedømme hvor lang tid dere vil bruke og hvor stor plass de enkelte temaene skal ha. Sett derfor opp tids- og arbeidsplan med oversikt over temaer og arbeidsoppgaver, når og hvor møter skal finne sted, og hvem som har ansvar for ulike oppgavene.

En brei programprosess

Analysefasen er en god tid til å få innspill fra eksternt hold, og til å skape oppmerksomhet rundt partiet og programmet. Selv om det ikke så mange innspill, viser vi likevel at Senterpartiet er opptatt av hva folk vil. Senterpartiet er et grasrotparti. Ved å gå bredt ut for å få innspill til valgkamparbeidet, viser vi at det er samsvar mellom liv og lære. Dessuten viser vi at vi er opptatt av hva velgere og medlemmer mener. Dette er lokaldemokratisk arbeid i praksis.

Involver folk i programprosessen – tenk bredde!

Involver medlemmene

Alle medlemmer må få informasjon fra lokallaget tidlig i programprosessen, med invitasjon til å komme med tanker, innspill og ideer. Programkomiteen bør også presentere seg tidlig på et medlemsmøte. Kanskje kan det inviteres til et eget innspillmøte ganske tidlig i prosessen?

Medlemmene må få mulighet til å komme med innspill og forslag.

Programutkastet bør sendes ut på høring i god tid. Finn den eller de kanalene som passer best i eget lokallag. Husk også å involvere Senterungdommen og Senterkvinnene i programarbeidet.

Involvering av medspillere utenfor Senterpartiet

Styret og programkomiteen bør også samarbeide om et opplegg som kan inkludere folk også utenfor partiet. Dette kan gjøres på ulike måter:

- Ta kontakt med organisasjoner og interessegrupper, og be om innspill til programarbeidet innenfor de interessefelt de representerer.
- Besøk eldresentre, skoler, ungdomsklubber, helsestasjon osv. alt etter hva som passer – og hva dere har kapasitet til. Snakk gjerne med ansatte, foreldre, brukere om hva de er opptatt av.
- Oppfordre til å gi innspill, f.eks. i sosiale medier eller på andre måter. Dette kan kombineres med å fortelle litt om hva Senterpartiet er spesielt opptatt av.
- Inviter grupper eller organisasjoner til møter i programkomiteen, for eksempel lederne i FAU'ene til diskusjon om skolepolitikk, velforeningene til et møte om nærmiljøutvikling, trafiksikkerhet, boligpolitikk m.m. Inviter næringsråd, Bondelaget, Bonde - og Småbrukarlaget, Fiskarlaget, Skogeierlaget, fagforeningsfolk og bedriftsledere for å diskutere hva som er viktig for å utvikle næringsliv og arbeidsplasser.
- Å lytte til ungdomsrådet eller ungdommens kommunestyre kan sette fokus på hva ungdommen er opptatt av.
- Når kulturpolitikk står på dagsorden er det mange vi kan hente råd fra. Hva er lokale lag og foreninger opptatt av? Hva er viktig for idrettslaget, kunstforeningen, husflidslaget, musikk-korpset, koret og leikarringen i vår kommune? De fleste liker å bli spurt, og det er viktig at vi ser folk – i hele kommunen. Derfor skal vi ikke være redde for å spørre, tvert imot!

Temaer og spørsmål til diskusjon

- Har Senterpartiet en politisk profil blant innbyggerne i kommunen som vi mener er dekkende for det vi står for?
- Er det klare hovedsaker som skiller seg ut?
- Hva har skjedd i perioden, og hvilke saker kan komme til å dominere valgkampen?
- Hva har Senterpartiet fått gjennomslag for i perioden?
- Er det politiske sektorområder hvor Senterpartiet står for holdninger og løsningsforslag som skiller oss ut fra andre partier?
- Hvordan kan Senterpartiet være «Nær folk» - i hele kommunen/fylket?
- Vurdering av de andre partiene: Hvem er de største konkurrentene våre?
- Hvor godt kjenner vi de andre partienes standpunkter og politiske løsninger?
- Hvor er de største skillelinjene mellom lokale politiske partier? Hvilken betydning har disse skillelinjene, og hvordan tydeliggjøre Senterpartiets politiske løsninger når vi utformer programmet?
- Hva blir hovedutfordringen i vår kommune, eller i vårt fylke i de nærmeste årene?
Er det vedtatt reformer eller fattet vedtak sentralt som påvirker kommunens rammevilkår og utfordringer?
- Skal eller bør det treffes vedtak i enkeltsaker i kommende valgperiode, som velgerne vil være spesielt opptatt av?
- Hvilke spesielle utfordringer finnes i ulike deler av kommunen/fylket, og hva er folk opptatt av?

Verktøy og framgangsmåte

- Ta en titt i kommunebudsjetter og regnskap. Hvilke utfordringer har kommunen i årene framover?
- Hva sier kommuneplanen? Det finnes mye tilgjengelig bakgrunnsstoff om trender og utviklingstrekk om for eksempel befolkningsutvikling, alderssammensetning, inn-/utpendling, befolkningens helsetilstand, levekårsundersøkelser etc. Hvis **kommuneplanen** nylig er rullert, vil de viktigste utviklingstrekkene trolig stå her. Kommunens administrasjon og virksomhetsledere er også ressurspersoner som har god oversikt over utfordringsbildet på kort og lang sikt. Se også regionale planer/fylkesplan.
- Hva er folk opptatt av i ulike deler av kommunen? Er det spesielle utfordringer lokalt i kommunen som trenger ekstra oppmerksomhet – og hvordan kan vi være «nær folk» i alle deler av egen kommune?
- Inviter til åpne temamøter og idémyldringsmøter. Inviter gjerne inn personer som har noe å bidra med, folk med erfaring og kompetanse på aktuelle temaer. Prøv å få med personer som er idérike, og kreative. Ikke vær redde for å tenke nytt – i denne fasen er det aller viktigste å få fram innspill, forslag og ideer. Tenk også i denne sammenheng på eventuell medlemsverving, og på personer dere kunne tenke dere å ha på kommunevalglista.
- **Velg ut saker og problemområder som oppleves som viktige for oss i Senterpartiet å satse på. Lytt til innspill og still spørsmål heller enn å presentere ferdige løsninger fra vår side.** Det er vi som skal oppsummere møtene. Sørg for at de konklusjonene vi trekker blir synlige i det programmet vi senere presenterer. Det er viktig å vise at politikken formes av folk som engasjerer seg. Ved at flere deltar i prosessen, er det også flere som «investerer» i resultatet. Når flere føler eierskap til politikken og løsningene, kan dette gi politisk uttelling både på kort og lang sikt. Samtidig er det viktig at Senterpartiet markerer eierskap til sine politiske løsninger i de ulike sakene.

Et tydelig program

Et kommunevalgprogram trenger ikke omfatte alt som kommunen sysler med. Valgprogrammet skal vise hva Senterpartiet ønsker for kommunen de neste fire årene og Senterpartiets mål og hovedprioriteringer. Derfor må programmet spisses. Start med å revurdere alle punkter i det eksisterende programmet. Ta ut alt som er uaktuelt. Videre skal programmet også leses av folk utenfor Senterpartiet. Programmet og språket må være lettfattelig og lesbart, slik at alle kan forstå.

[Tips til skrivearbeidet: Klarspråk](#)

- Tenk over hva som er **morgendagens saker**. Kan programmet ligge i forkant av utviklingen i kommunen?
- Se på **målsetningen** – skal den endres eller friskes opp?
- **Se på langtidsplaner for kommunen** – ligger det noe der som bør inn i programmet?
- **Se framover!** Programmet skal leve de fire neste årene.
- **Unngå for generelle formuleringer** som f.eks. «Neversjøen Senterparti vil arbeide for bedre kommunale tjenester, bedre tilbud og sterk vekst i nyetableringer i kommunen».
- **Konkretiser, men unngå løfter**: Formuleringen «Ingen skoler skal legges ned i Neversjøen de neste fire årene» er konkret, men kan vi innfri et slikt løfte? Å si at «Senterpartiet vil arbeide for å opprettholde dagens skolestruktur» er konkret og samtidig mer realistisk.
- **Kan løftene holdes?** Vil løfter kunne overleve møtet med kommuneøkonomien? Tenk nøye gjennom formuleringene. Vær konkret, men unngå løfter vi ikke kan holde.
- **Prioriter**: Hovedsakene bør stå først og øverst, slik at de kan løftes fram ved enhver anledning.
- **Vis til utfordringer som kommer og til Senterpartiets løsninger**: Hvordan ønsker vi å møte behovene til en aldrende befolkning? Hvordan legger vi til rette for oppvekst, gode barnehager og skoler? Hva tenker vi om f.eks.:
 - bemanning i hjemmetjenesten og på sjukehemmet?
 - sikring av nok fagpersonale i barnehage og skoler?
 - vedlikehold av kommunale veier og bygg?

Utforming, grafisk profil og publisering

Et program som ser innbydende ut er nesten like viktig som hva som står inni. God utforming, godt språk og spennende layout bidrar til leservennlighet og interesse. Husk også på at Senterpartiets logo og profil skal være tydelig og brukes på riktig måte. Senterpartiets grafiske profil og logoer mm. kan hentes her: [Senterpartiets profilportal](#) | [Senterpartiet](#) | [Point](#)

Tenk gjennom hvordan programmet skal presenteres, og bruk hendig format og form. Velg ut én person i komiteen som skal ha oppfølgingsansvaret i henhold til layout, kopiering/trykking og publisering.

Tenk også gjennom hvordan programmet skal distribueres. Det er stadig flere som forhåndsstemmer. Derfor må programmet må være klart i god tid før sommerferien starter i valgåret.

Tenk gjennom hvordan programarbeidet skal brukes og hvordan mediearbeidet legges opp. Hvordan blir programmet et aktivt redskap i valgkampen? Hvordan vil vi presentere de sakene som viktige for oss?

Media og programarbeid

Programprosessen bør markedsføres og kommuniseres godt. Dette er fin markedsføring av Senterpartiet. Programmet skal gjøre folk nysgjerrige på Senterpartiet og hjelpe oss å skaffe velgere. Mediene må brukes aktivt, og her må vi jobbe strategisk. Lag derfor en enkel medieplan for utspill og kontakt. Legg dessuten en strategi for hvordan dere vil bruke sosiale medier i programprosessen.

Eksempel på en enkel medieplan:

Hva er saken?	
Hva er budskapet?	
Hvorfor mener Sp at saken er viktig (hva skal den løse)?	
Medium – hvilken/hvilke mediekanaler?	
Når skal utspillet skje?	
Hvem tar ut saken?	

Tips til mediearbeidet

- Åpne møter og innspillskvelder fra næringsliv, lag og foreninger og lignende kan markedsføres overfor mediene.
- Markedsfør programprosessen i sosiale medier.
- Tenk gjennom hvordan sosiale medier kan brukes og hva vi vil oppnå. Diskuter hvilke kanaler dere vil bruke overfor ulike målgrupper.
- Lag utspill om saker som skal inn i programmet. Knytt punktene opp mot konkrete saker med nyhetsverdi.
- Husk at vi jobber for å sette dagsorden. Programarbeidet er en anledning til å gjøre nettopp dette.
- Skriv leserbrev og prøv å komme på i mediene med momenter fra programarbeidet. Sakene må ha nyhetsverdi og vinkling.
- Vær frampå, ta kontakt med lokale medier og send gjerne inn stoff og bilder. Følg opp hvis journalisten tar kontakt.

Diskuter!

Bruk medieplanen, og lag forslag til medieutspill til lokalavisa og sosiale medier på konkrete saker som Senterpartiet vil fremme. Sosiale medier blir stadig viktigere. Hvor vil dere være synlige? Hva skal publiseres hvor? Hvilke sosiale medier vil vi benytte oss av, og hvem skal ha ansvar for hva?

Lykke til med arbeidet i programkomiteen!

Senterpartiskolen

Senterpartiets studieforbund

www.senterpartiskolen.no